

Rekabetçi Türk KOBİ'leri için sunduğu cazip imkanlar ile

Dost Kazakistan

Eski Sovyet ülkelerinden en hızlı gelişeni Kazakistan kişi başı 11 bin doları aşan geliriyle Avrupa düzeyi bir tüketici ortalamasını yakalamıştır.

Batı'nın malları pahalı, Doğu'nun malları kalitesiz olduğu için ülke Türk ihracat ürünleri yönünden fırsatlar pazarıdır.

Kazakça ve Rusça konuşan, yarıya yakını müslüman 15,8 milyon nüfusuyla Kazakistan Türk KOBİ'leri için hedef ticari pazarlardandır. Petrol, kömür, manganez, kromit, kurşun, çinko, bakır, titanyum, boksit, altın, gümüş, sülfür, demir ve çelik zengini olan ülke ekonomisi 2000'li yıllarda hızlı bir gelişme gösterdiği için tüketimi güçlenmiştir. Tarımı hububat, pamuk; hayvancılık bakımından ihracatçı, işlenmiş gıda ürünleri yönünden ise ithalatçıdır. Ülke ihracatı petrol ve petrol ürünleri, demirli metaller, kimyasallar, makineler, hububat, yün, et, kömüre dayalıdır. İthalatı da makine ve ekipman, metal ürünler, gıda maddeleri ağırlıklıdır. Başkenti Astana olan ülke 2.724.900 km² olup kişi başı GSYİH'sı 11.264 dolara yükselmiştir.

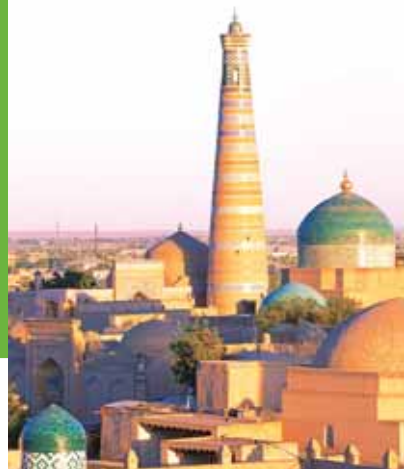
Kazakistan geliştikçe Orta Asya'daki fakir komşuları ve Çin'den göç almaktadır. Rusların ülkedeki nüfusa oranı yüzde 30'dur ve Kazak ekonomisi Rusya'nın ekonomisiyle adeta kader birliği içindedir. Kesintisiz liberalleşme reformları yaşayan ülke aynı zamanda Kiril'den Latin alfabesine geçiş sürecindedir.

Zenginliğinin kaynakları

Kazakistan, eski Sovyet Cumhuriyetleri içinde Rusya'dan sonra ikinci büyük petrol üreticisidir. Ülke ekonomisi büyük ölçüde petrol ihracatı gelirlerine dayalıdır. Toplam dünya petrol rezervinin yüzde 3,2'sine sahiptir ve rezervleri artmaktadır. Dünya toplam rezervinin yüzde 1,1'i olan 1,9 trilyon metreküp doğalgaz Kazakistan'dadır. Kazakistan'ın, dünya rezervinin de yüzde 3,7'si olan 31,3 milyar ton kö-

KAZAKİSTAN'DA ÖZEL EKONOMİK BÖLGELER

On yıllığına kurulan özel ekonomik bölgelerde yabancı firmalar, Kazak firmaları ile eşit haklara sahiptir. Ülkede dört Özel Ekonomik Bölge bulunmaktadır. Bunlar Astana-New City, Morport Aktau, Ontustyk ve Park of Information Technologies-Almatı (Bilgi Teknolojileri Parkı) özel ekonomik bölgeleridir. Kurulan her ekonomik bölge özel bir sektörün gelişimi üzerine yoğunlaşmıştır. Çimkent kentindeki Ontustyk Özel Ekonomik Bölgesi pamuk-tekstil sektöründeki kümelenmenin geliştirilmesi içindir. ÖEB'de firmalar kurumlar vergisinden, mülkiyet ve toprak vergisinden ve kısmen de ithalat işlemlerinde KDV'den 10 yıl süre ile muafır. Ayrıca, yatırımcılar için gümrük ödemelerinde önemli ayrıcalıklar ve muafiyetler tanınmaktadır.

KAZAKİSTAN'DA İŞ KURMA

Yabancı ve yerel yatırımcıların Kazakistan'da çeşitli türlerde şirket kurmaları mümkündür. Söz konusu şirket türleri: tam ortaklıklar, sınırlı/karma ortaklıklar, sınırlı sorumluluk ortaklıkları (limited şirketler), anonim şirket, temsilci ofis ve şubelerdir.

mürü bulunmaktadır. Ülke zengin altın, gümüş yataklarına, zengin demir filizi, bakır, krom, kurşun, wolfram, tungsten, çinko gibi kaynaklara da sahiptir.

Genel ekonomik yapısı

Verimliliği düşürmesi pahasına tarımda büyük işletmecilikten vazgeçilmesine rağmen Kazakistan ekonomisi süreç içinde gelişmiş ekonomilere özgü bir sektörel yapıya kavuşmuştur. GSYİH'nin Sektörelere Dağılımı yüzde olarak şöyledir:

- Hizmet 54.8
- Sanayi 39.4
- Tarım 5.8

Sanayisi

Kazakistan dünya genelinde önemli bir enerji üreticisi haline gelmenin henüz ilk aşamalarında ve bu stratejik sektörün itki-siyle parlak bir ekonomik geleceğe doğru ilerlemektedir. Petrol üretimi günde 1.35 milyon varil, doğal gaz üretimi yıllık 29,2 milyar metreküptür. Enerji

fiyatlarının, dünya fiyatlarının altında olması rekabetçi bir imalat sektörüne imkan tanımaktadır. Ülkede imalat sanayi krizden sonra yeniden canlanmıştır. Son üç yılda Kazakistan'a 70 milyar dolar doğrudan yatırımcı yabancı sermaye girmiştir. Enerji sektöründen sonra metalurji sektörü, en fazla doğrudan yabancı yatırım çeken ikinci sektördür. Yatırımların büyük çoğunluğu yabancı şirketlerin yerel işletmeleri belirli bir süreliğine kiraladığı projeler üzerinden yapıldığı için endüstriyel yapı da hızla dönüşmektedir.

Perakende Sektörü

Kazakistan'da 1999-2008 yılları arasında ülke ekonomisi ortalama yüzde 8.7 oranında büyüdü. Büyümenin 2011 sonunda 140 milyar dolar GSYİH sağlayacağı öngörülmektedir. Bu yüksek ekonomik büyüme özel tüketim harcamalarını önemli oranda artırmaktadır. Perakende satışların GSYİH'ya oranı

KAZAKİSTAN'A İHRACAT POTANSİYELİ OLAN ÜRÜNLERİMİZ

Sanayi Ürünleri:

- İnşaat Malzemeleri
- İnşaat ve Maden Makineleri
- Oto Yan Sanayi Ürünleri
- Gıda İşleme ve Paketleme Makineleri
- Ambalaj Malzemeleri
- Tıbbi Cihazlar ve İlaçlar
- Mobilyalar
- Elektrikli makineler
- Kablo ve teller
- Hazır giyim
- Hijyenik kağıt ürünleri
- Temizlik malzemeleri

Tarım ve Gıda Sanayi Ürünleri:

- Meyve ve Sebze Suyu Konsantreleri
- Konserve Meyve ve Sebzeler
- Deniz Ürünleri
- Peynir, Lor
- Unlu Mamuller, Makarnalar
- Çay
- Margarin
- Bulgur, İrmik
- Zeytinyağı ve fraksiyonları
- Tavuk ve Tavuk Ürünleri
- Dondurmalar
- Şekerli ve Çikolatalı Mamuller
- Mayalar
- Salça

yüzde 23'tür.

Kazak perakende piyasası genelde halen açık pazarlar ve büfelerin egemenliği altındadır. Ancak açık pazarlar hızla kapalı alışveriş merkezlerine dönüşmektedir. Açık pazarlarda ve merkezlerde her ürün satılmaktadır. İnşaat malzemeleri, otomotiv yedek parçaları v.b. ürünlerin satıldığı uzmanlaşmış pazarlar yayılmaktadır. Büyük kentlerde batılı anlamda perakende mağazaları çoğalmaktadır.

Tüketim malları piyasasının büyük kısmı ülkede yeterli üretim bulunmaması nedeni ile ithalata bağımlıdır. Tüketim malları sektörlerinin çoğunda yüzde 100 yabancı mülkiyete izin verilmektedir.

Dış Ticaret

Sermaye ve tüketim mallarında üretim iç tüketimi karşılamadığı için Kazak ekonomisi yüksek düzeyde ithalata dayalıdır. Yerli üreticilerin çoğunluğu fiyat

KAZAKİSTAN'IN DIŞ TİCARETİ (milyar dolar)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
İhracat	13.233	20.603	28.301	38.762	46.118	71.971	43.961	57.244
İthalat	9.554	13.818	17.979	24.120	30.440	38.452	28.774	24.023
Hacim	22.787	34.421	46.280	62.882	76.558	110.423	72.735	81.267
Denge	3.679	6.785	10.322	14.642	15.678	33.519	15.187	33.221

Kaynak: EIU (The Economist Intelligence Unit)-Kazakhstan Country Report, Temmuz 2010

ve kalite bakımından ithal malları ile rekabet edebilir düzeyde değildir. Sınırlarından ülkeye çok sayıda ucuz, kaçak mal giriŐi vardır. GeniŐ ve geçiŐi kolay sınırlar küçük ölçekli sınır ticaretine olanak tanımaktadır. Kayıtlı ithalatın çoğunluğu gıda dıŐı tüketim malları ve ikinci el arabalardan oluşur. Cari işlemler açığı düşüktür, GSYİH'ya oranı 2011'de yüzde 0,6 tahmin edilmektedir.

Pazar bilgileri

Ülkedeki dağıtım kanalları 2000'li yıllarda çeşitlendi ve gelişti. Pazarlanacak ürünün özelliklerine ve sektörün yapısına göre ülkede çok çeşitli dağıtım seçeneklerinin kullanılması mümkündür. Ülke çapında bir dağıtım ya da acenta ile olduğu kadar bölgesel dağıtım ya da acenta ile çalışılması da uygundur. Ya da ürünler bir depodan doğrudan satılabilir.

Dağıtım kanalları hala kapsamlı eğitim ve hizmet desteği ihtiyacı içindedir. Ürünlerin dağıtımından sorumlu olacak ticari partnerin seçiminde azami düzeyde dikkat gösterilmesi gerekmektedir. Olası partnerin piyasadaki ünü ve önceki işleri gözden geçirilmelidir. Taraflar arasında gayri kabili rücu (geri dönülemez) akreditifle tahsilatın güvence altına

alınmasında fayda vardır.

Tüketim tercihleri

Kazak tüketicilerinin tüketim tercihlerinde 4-5 yıl öncesine kadar ürünlerin fiyat düzeyi daha fazla etkili olurken, günümüzde Kazak ekonomisinin olumlu gidiŐatı ve pazardaki gelişme paralelinde kalite ön plana çıkmaya başlamıştır. Kazak tüketicisinin kalite bilinci yüksek düzeydedir. Tüketiciler özellikle son teknolojik, yeni çıkan ürünlere ilgi duymaktadır.

Tüketiciler genellikle küçük ambalajlarda, ihtiyacı ve parası olduğunda satın almayı tercih etmektedir.

Kazak pazarına yeni ürünler hızla giriş yapmaktadır. Kazak tüketiciler, yeni çıkan ürünleri takip etmekte ve hızla tüketmektedir. Kazak halkının okuma-yazma oranı yüksek düzeydedir. Halkın özellikle gazete ve dergi okuma oranı yüksek olup, gazetelerde çıkan haberler tüketim alışkanlıkları üzerinde etkili olabilmektedir.

Türkiye-Kazakistan arası yük taşımacılığı

Türkiye-Kazakistan arasındaki taşımacılık genellikle Ukrayna ve Rusya üzerinden ya da nadiren İran üzerinden gerçekleştirilmektedir. İran üzerinden gerçekleştirilen taşımacılık sırasında mallar İran, Türkmenistan ve Özbekistan üzerinden Kazakistan'a ulaştırılmakta, ancak söz konusu ülkelerde yaşanan sorunlar nedeni ile bu güzergah genellikle tercih edilmemektedir. Ukrayna üzerinden gerçekleştirilen taşımalarda ise mallar Trabzon limanından Odessa limanına ulaştırılmakta, Odessa'da Ukrayna konteynerine yüklenmekte ve daha sonra Kazakistan'a varmaktadır. Rusya üzerinden sevkiyatlarda ise Novorossiysk limanı üzerinden Rusya'nın kuzeyinden gidilmektedir. Tren ve karayolu güzergahları aynıdır.

YARARLI ADRESLER

T.C. ASTANA BÜYÜKELÇİLİĞİ

Posta Adresi: TaŐenov No: 3, 010000

Astana/KAZAKHSTAN

Telefon:(+7 7172) 704 704

Konsolosluk Şubesi: (+7 7172) 704 620; 704 621

Faks:(+7 7172) 204 531

Konsolosluk Şubesi: (+7 71 72) 204 538

E-Posta: embassy.astana@mfa.gov.tr

Çalışma Saatleri:

Pazartesi - Cuma 09:00 -18:30

Konsolosluk Şubesi Vatandaş Kabul: 09:00-12:30

TÜRKİYE KAZAKİSTAN TİCARETİ

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
1996	164.0	100.6	+63.4	264.6
1997	210.6	165.3	+45.3	375.9
1998	214.3	253.7	-39.4	468.0
1999	96.6	295.9	-199.3	392.5
2000	118.7	346.4	-227.7	465.1
2001	119.8	90.3	+29.5	210.1
2002	160.2	203.9	-43.7	364.0
2003	234.0	266.6	-32.6	500.6
2004	355.6	442.2	-86.6	797.8
2005	459.9	558.9	-99.0	1.018.8
2006	696.8	993.7	-296.9	1.690.6
2007	1.079.9	1.284.0	-204.2	2.363.9
2008	890.6	2.332.0	-1.441.4	3.222.6
2009	633.4	1.348.9	-715.5	1.982.3
2010	819.9	2.464.3	-1.644.4	3.284.2
2010*	81.2	346.4	-265.3	427.6
2011*	116.0	598.6	-482.7	714.6

Kaynak: DTM Bilgi Sistemi

*:Ocak-Şubat